

Majetek církve

Právnická fakulta MU

1. 11. 2022

Jiří Dvořáček

1. Pojem a poslání církevního majetku

Úvodní ustanovení – kán. 1254–1258

Církev jako společenství slouží lidem, proto potřebuje prostředky pro svou činnost.

Hlavní cíle církevního majetku (kán. 1254 § 2):

- financovat bohoslužby
- přiměřené zaopatření klerikům a jiným církevním pracovníkům
- díla apoštolátu (vzdělávání, nemocnice atd.)

Zásady:

- Církev má právo nabývat, mít, spravovat majetek k účelům sobě vlastním.
- Majetek náleží pod nejvyšší autoritou papeže té právnické osobě, která tento majetek právoplatně nabyla.
- *Apoštolský stolec (AS) si vyhrazuje vyslovení souhlasu s převody nad určitou hodnotu.*
- *Majetek náležející AS a veřejným právnickým osobám v církvi se řídí CIC a stanovami veřejných právnických osob.*
- *Majetek soukromé právnické osoby se řídí stanovami. Kánony CIC se řídí jen tehdy, je-li to výslovně stanoveno.*

2. Postavení PO navržených registrovanou církví a nábož. spol. a evidovaných podle zákona č. 3/2002 Sb.

Zákon č. 3/2002 Sb. upravuje

- postavení církví a náboženských společností (NS)
- vedení seznamů registrovaných církví a NS a PO založených církví a NS a evidovaných podle tohoto zákona („evidovaná PO“)
- působnost MKČR ve věcech církví a NS

§ 3 – zákl. pojmy: co to je podle tohoto zákona církev a NS (viz § 3 písm. a)

§ 4/1 – vznik církve a NS (v CIC kán. 113-123)

§ 6/1 – kdy se církev a NS stává PO: **registrací**

§ 7 – zvláštní práva – např. zachovávat povinnost mlčenlivosti (písm. f)

§ 15a – **eidované PO**: zavádí se nejasná duplicita PO

§ 16a – evidence PO podle § 15a odst. 1 b): příliš velké požadavky na evidenci PO – skrytá registrace!

samotná evidence PO je ochranou třetích osob, není tedy zpochybnitelná.

§ 17 – **rejstřík** registrovaných církví a NS a rejstřík eidovaných PO

§ 21 – zrušení oprávnění k výkonu zvl. práv

§ 22 – zrušení registrace církve a NS

§ 26 – zrušení evidence eidované PO a její zánik

odst. 4 diskriminační?

*Nepostačuje-li při likvidaci eidované právnické osoby její majetek k úhradě závazků, **ručí za tyto závazky registrovaná církev a náboženská společnost**, jejíž orgán ji navrhl k evidenci. Likvidační zůstatek z likvidace eidované právnické osoby přechází na registrovanou církev a náboženskou společnost, jejíž orgán ji navrhl k evidenci.*

3. Nabývání majetku

Kán. 1259 – „Církev může nabývat majetek všemi spravedlivými způsoby práva ať přirozeného nebo pozitivního, které jsou dovoleny jiným.“

Kán. 1260 – církev má vrozené právo žádat od věřících to, co je nutné pro plnění jejího poslání (tj. vyžadovat sustentaci).

Systemy financování církve

- dobrovolné dávky (např. USA – **úplná odluka**)
- církevní daň (SRN, Rakousko, Švýcarsko – **přátelská odluka, kooperace**.
Např. Německo: 8 % z daně ze mzdy, Rakousko: 1,5 % z hrubé mzdy)
- daňové asignace (např. Itálie: 0,8 % z hrubé mzdy, povinná volba mezi humanitárními, sociálními nebo církevními subjekty)
- příspěvky státu (např. Slovensko – stát přispívá církvím podle počtu věřících, Polsko – církevní fond, je financován státem)
- úplná sekularizace (Francie – **nepřátelská odluka**, kostely od roku 1905 ve vlastnictví státu, církev platí symbolický nájem, všichni duchovní mají stejný plat)
- „státní zaměstnanci“ – Belgie, Řecko

Kán. 1261–1263

- Křesťané mohou poskytovat majetek ve prospěch církve – mají dokonce i povinnost podporovat církve (kán. 222).
- Pro sustentaci církve věřícími mají být vydány normy biskupských konferencí.
- Diecézní biskup smí v případě nutnosti, po poradě s kněžskou a ekonomickou radou, uložit daň na potřeby diecéze sobě podřízeným právnickým osobám. Fyzickým a soukromým právnickým osobám může uložit dávku jen mimořádně.

a) Sbírkové právo (kán. 1265–1266)

- Potřeba respektovat jak kanonické, tak světské právo. Mimo kostel mohou sbírky konat jen mendikantské řády.
- Zákaz fyzické a právnické osobě konat sbírky a vybírat příspěvky na zbožné účely (sbírky mimo kostel) bez písemného dovolení ordináře. Podrobnosti pro sbírky stanovuje BK. (České právo vyžaduje tzv. sbírkové listy, opatřené razítkem organizace s uvedením přesného názvu organizace a účelu sbírky).
- Místní ordinář může nařídit účelové sbírky v kostelích (např. na misie, na charitu).
- Běžná sbírka při mši se považuje za schválenou a není třeba zvláštního povolení.

b) Dary

Kán. 1267 – § 1. Pokud není znám opak, předpokládá se, že dary, poskytnuté představeným nebo správčům kterékoliv právnické osoby církevní, i soukromé, jsou dány této právnické osobě.

§ 2. Dary podle § 1 je možné odmítnout pouze ze spravedlivého důvodu a věci větší hodnoty jen se svolením ordináře, jde-li o právnickou osobu veřejnou; dovolení ordináře se rovněž vyžaduje k přijetí věci zatížené břemenem nebo podmínkou, při zachování kán. 1295.

§ 3. Darů poskytnutých věřícími na určitý účel se může použít pouze k tomuto účelu.

c) Preskripce (kán. 1268–1270)

Vydržení ani promlčení nepodléhají skutečnosti uvedené v kán. 199.

Předpoklad pro preskripci:

- dotyčný byl po celou dobu držení přesvědčen, že věc, kterou má v držení, nepatří někomu jinému (kán. 198);
- musí být dodržena vydržecí doba stanovená právem;
- pokud by se po uplynutí vydržecí doby přihlásil předchozí majitel a své vlastnické právo prokázal, jeho právo je silnější.

Zásady pro preskripci:

- Posvátné věci ve vlastnictví soukromých osob lze od nich nabýt preskripcí. Nesmí se jich využívat k profánním účelům, jestliže neztratily benedikci nebo konsekraci.
- Posvátné věci ve vlastnictví církevní veřejné PO může preskripcí získat pouze jiná církevní PO.
- Na nemovitosti a drahocenné movitosti, práva a povinnosti ve vlastnictví AS se vztahuje preskripce 100 let.
- Na majetek jiné veřejné církevní PO se vztahuje preskripce 30 let.

d) Podpora AS

Kán. 1271 – biskupové mají povinnost podle situace své diecéze přispívat na činnost AS.

e) Beneficia

Kán. 1272 – beneficia měla historický význam pro zajištění sustentace duchovních a přispívala k nezávislosti církve;

- v ČR dnes beneficia neexistují
- v zemích, kde jsou, má BK normami přeměnit systém beneficií ve fond, ze kterého se hradí sustentace duchovních.

4. Správa majetku

Kán. 1273 – nejvyšší správa a hospodaření s majetkem přísluší papeži; AS vydává předpisy pro správu majetku.

- **Přímé schválení AS:** převody majetku o hodnotě nad limit stanovený BK (v ČR 40 mil. Kč) a pro převody umělecky či historicky cenných věcí (viz kán. 1292 § 2).

Kán. 1274–1275

V diecézích je povinnost zřídit fondy, z kterých se hradí:

- zaopatření duchovních, pokud o ně není postaráno jinak;
- sociální zabezpečení duchovních, pokud o ně není postaráno jinak;
- odměňování dalších osob, které slouží církvi;
- příspěvky na různé potřeby diecéze;
- případná pomoc bohatší diecéze chudším.

Kán. 1276–1280

- **Nařízení ČBK ve věcech správy církevního majetku (č.j. 780/2001)**
- **Směrnice o správě církevního majetku Arcibiskupství olomouckého a Arcibiskupství pražského**

Ordinář dozírá na správu veškerého majetku, který patří jemu podřízeným veřejným PO.

Rozlišuje se **řádná a mimořádná správa.**

- Řádná správa: smlouvy mezi PO (farnosti, charity, aj.) a třetími osobami nebo mezi těmito PO navzájem, a *vyžaduje se schválení ordinářem.* Je-li smluvní stranou arcibiskupství, uzavírá ordinář. Týká se hodnoty majetku do 10 mil Kč.
- Mimořádná správa: diecézní biskup musí mít *souhlas ekonomické rady a sboru konzultorů* na úkony v rozmezí 10–40 mil Kč a dispoziční úkony s kostelem, farou a s dalšími nemovitostmi.

Před každým **závažnějším rozhodnutím** je diecézní biskup povinen *vyslechnout ekonomickou radu a sbor konzultorů* (kán. 1277).

Schválení ordinářem nepodléhají:

- *Smlouvy o dílo* do výše 50 tis. Kč (100 tis. v Arcib. olomouckém) a smlouvy o půjčce do výše 50 tis. Kč, uzavírané mezi farnostmi a jinými podřízenými PO navzájem, či mezi farnostmi a těmito PO a třetími osobami;
- *Smlouvy o pronájmu nemovitostí*, nepřesahuje-li doba nájmu 1 rok a výše nájmu 50 tis. Kč;
- *Smlouvy o pronájmu movitých věcí*, jejichž hodnota nepřesahuje 20 tis. Kč;
- *Smlouvy o grantech a smlouvy, v nichž se nakládá s majetkem nepatrné ceny* (Olomouc nemá, má jen Praha).

Základní správa církevního majetku přísluší správcí majetku.

Každá PO (diecéze, farnost) má svou ekonomickou radu, která se o majetek stará a vede agendu, nebo alespoň dva poradce.

5. Smlouvy a převody

Kán. 1290 – pro smlouvy platí *civilní právo v místě uzavření*, pokud CIC nestanoví něco zvláštního. Smlouvy se mohou týkat oprav, nabývání, prodeje, převádění věcí apod.

Kán. 1291 – právo rozlišuje:

- **kmenové jmění** – to, co patří k základu; z toho stanovy nedovolují nic brát; k převodu se vyžaduje dovolení příslušného představeného;
- *Je kmenovým jměním splátka finanční náhrady státu? Pokud ne, může jí církevní PO (diecéze) volně investovat bez povolení AS.*
- **další jmění** – prostředky navíc k chodu a fungování.

Kán. 1292 – pro převedení (prodej, směnu) se vyžaduje řádné zjištění hodnoty věci; jsou dány limity, do kterých může věc prodat či směnit představený právnické osoby.

a) Převody majetku mezi dolní a horní hranicí stanovenou BK (v ČR 10–40 mil):

- *PO nepodřízené diecéznímu biskupovi*: představený PO kompetentní pro převod je určen stanovami;
- *PO podřízené diecéznímu biskupovi* (včetně diecéze): o převodu rozhoduje diecézní biskup se souhlasem ekonomické rady a sboru konzultorů a těch, kterých se to týká.
- Je v kompetenci BK stanovit pro své teritorium, od jaké nejmenší hodnoty je schválení převodu nutné („dolní hranice“) a pro jakou hodnotu začíná příslušnost schvalování AS („horní hranice“) –
- §3 – je-li věc dělitelná, pak se v žádosti o prodej musí uvést části už dříve převedené, jinak je dovození neplatné.

b) Převody majetku pod dolní hranicí stanovenou BK (v ČR do 10 mil) (kán. 1293–1295)

- Musí existovat *spravedlivý důvod* (např. splacení dluhu, výstavba kostela, péče o chudé a nemocné).
- Musí být k dispozici *písemný odhad znalce* ve věci hodnoty převáděného majetku.
- Věc se nemá převádět za cenu menší, než byla v posudku.

Byl-li církevní majetek směněn ***bez platných kanonických náležitostí***, *ale je-li to před státním právem platné*, pak může představený žalovat toho, kdo církevně neplatnou směnu provedl, aby *nahradil škodu* (kán. 1296).

Zákaz prodeje či svěření majetku *příbuzným* správce majetku až do 4. stupně afinity nebo pokrevního příbuzenství, bez písemného dovolení příslušného představeného (kán. 1298)

6. Zbožné odkazy a nadace

a) Odkazy (kán. 1299–1302)

Jde o právní jednání, jimž se postupuje věc ve prospěch jiné osoby.

Druhy:

- *jednání mezi živými* (darování),
- *jednání pro případ smrti* (zavěť; poslední vůlí lze odkázat určité věci ve prospěch církve, stejně jako lze založit nadaci; náležitosti k platnosti určuje světské právo.

Výslovného souhlasu ordináře je třeba (srov. kán. 1267):

- jde-li o odkaz s podmínkou (ordinář s ní musí souhlasit);
- jde-li o přijetí většího odkazu.

b) Nadace (kán. 1303–1307)

- Jde o majetkovou podstatu, z jejichž výnosů plynou závazky k plnění. Jde o samostatnou právní jednotku.
- Má výhody hlavně finanční (příspěvky nepodléhají daním!)
- Nadace Arcibiskupství pražského **Arietinum**: cílem byla daňová optimalizace AP.

Druhy:

- *samostatné* – soukromá právnická osoba v obojím právu (je to soubor majetkových podstat a osob);
- *nesamostatné* – jedná se o odkaz sumy majetku, kde je určen účel a není určeno ustanovení samostatné právnické osoby (je to soubor majetkových podstat – bez osob; existuje v kanonickém právu, nikoliv v právu českém).